

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

CONFERENCE BOOK

EDITOR: ASSOC. PROF. BURCU GEZER SEN

ASES

IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DECEMBER 17-19, 2022

ESKISEHIR, TURKIYE

EDITOR: ASSOC. PROF. BURCU GEZER SEN

COPYRIGHT © 2022

BY ASES CONGRESS ORGANIZATION

PUBLISHING COMPANY LIMITED

ALL RIGHTS RESERVED . NO PART OF THIS PUBLICATION MAY BE REPRODUCED, DISTRIBUTED OR TRANSMITTED IN ANY FORM OR BY ANY MEANS, INCLUDING PHOTOCOPYING, RECORDING OR OTHER ELECTRONIC OR MECHANICAL METHODS, WITHOUT THE PRIOR WRITTEN PERMISSION OF THE PUBLISHER, EXCEPT IN THE CASE OF BRIEF QUOTATIONS EMBODIED IN CRITICAL REVIEWS AND CERTAIN OTHER NONCOMMERCIAL USES PERMITTED BY COPYRIGHT LAW. ASES CONGRESS ORGANIZATION PUBLISHING® IT IS RESPONSIBILITY OF THE AUTHOR TO ABIDE BY THE PUBLISHING ETHICS RULES.

ASES PUBLICATIONS – 2022©

LICANCE KEY: 2022/ 63715

26.12.2022

ISBN: 978-605-72042-4-0

**DESTEK EĞİTİM ODALARINDA EĞİTİM VEREN ÖĞRETMENLERİN BEP
GELİŞTİRME SÜRECİNE YÖNELİK BİR SAHA ÇALIŞMASI: DESTEK OL
PROJESİ**

**A FIELD RESEARCH ON THE DEVELOPMENT PROCESS OF THE TEACHERS
TEACHING IN SUPPORT TRAINING ROOM: DESTEK OL PROJECT**

**Esat AVCI¹, Semih AŞİRET², Özgül SU ÖZENİR³, Özge BADAKOL⁴,
Levent KAVACIK⁵, Ömer ÖZDEN⁶, Celil Cem YILDIZ⁷, Elif ÇATAL⁸,
Hüseyin GÜREL⁹, Adnan DERTLİ¹⁰**

¹Öğretmen, YEGİD, Matematik Eğitimi, 0000-0003-2366-4515

²Öğretmen, YEGİD, Ölçme Değerlendirme, 0000-0002-0577-2603

³Öğretmen, YEGİD, Ölçme Değerlendirme, 0000-0001-9605-4596

⁴Öğretmen, Erdemli İlçe MEM, Eğitim Yönetimi, 0000-0002-1161-1881

⁵Öğretmen, YEGİD, Öğretim Programları, 0000-0003-4520-6603

⁶Öğretmen, Erdemli RAM, Özel Eğitim, 0000-0002-3632-8468

⁷Öğretmen, Erdemli RAM, PDR, 0000-0001-5754-7398

⁸Öğretmen, Erdemli İlçe MEM, Sınıf Eğitimi, 0000-0002-0180-5869

⁹Öğretmen, İNOGİT, Fen Eğitimi, 0000-0003-2608-8795

¹⁰Öğretmen, YEGİD, Bilişim Teknolojileri, 0000-0003-0898-4764

Özet

Destek eğitim odaları, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için okullarda oluşturulmuş öğrenme ortamlarıdır. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler okullarındaki eğitimlere ek olarak buralarda eğitim almaktadır. Alanyazında destek eğitim odalarının işleyişine yönelik farklı sorunların olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da odak, destek eğitim odalarında eğitim veren öğretmenlerin mesleki gelişimleridir. Özellikle öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve etkinlik geliştirmede yaşadığı sıkıntılar mesleki gelişim çalışmasının temelini oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları, Sabancı Vakfı Hibe programı kapsamında desteklenen, Erdemli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Erdemli Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İnovatif ve Girişimci Toplum Derneği ortaklığıyla Yenilikçi Eğitim ve Girişim Derneği tarafından yürütülen Destek Ol projesinin BEP ve etkinlik geliştirme çalışmasının çıktılarında elde edilmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılara iki günlük uygulamalı BEP ve etkinlik geliştirme eğitimi verilmiş, katılımcıların BEP ve etkinlik geliştirmeleri sağlanmış ve geri bildirim verilmiştir. Araştırmanın evreni, Erdemli ilçesi okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise seviyesi okullarda görev yapan öğretmenlerdir. Araştırmanın örnekleme ise düzenlenen mesleki gelişim çalışmasına gönüllü katılım sağlayan farklı branşlardan 65 öğretmendir. Veri toplama aracı olarak “Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” ve öğretmenlerin destek eğitim odaları ile ilgili görüşleri için araştırmacılar tarafından geliştirilen 11 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, belirtilen iki ölçeğin öntest-sontest

olarak uygulanması ve katılımcıların görüşme formuna verdikleri yanıtlardan elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre;

- Katılımcıların BEP geliştirme ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin özellikleri ile bilgilerinde gelişme görülmüştür.
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimine yönelik tutumlarında olumlu yönde gelişme görülmüştür.
- Öğretmenlerin yer aldıkları eğitim çalışmasının mesleki gelişimlerine katkı sunduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Destek eğitim odası, bireyselleştirilmiş eğitim programı, özel eğitim.

Abstract

Assistance training rooms are learning environments set in schools for the students with special educational needs. Students with special educational needs have education here in addition to their educational process at the schools. It is seen in the literature that there are different problems regarding the functioning of assistance training rooms. The focus of this study is the professional development of teachers who teach in assistance training rooms. Particularly, the difficulties experienced by teachers in individualized education program (IEP) and developing activities underlie the professional development work. The results of the research were obtained from the outputs of IEP and activity development study in “Destek Ol” Project supported by Sabancı Foundation Grant Programme and carried out by the Innovative Education and Entrepreneurship Association in partnership with Erdemli District Directorate of National Education, Erdemli Counseling and Research Center, Innovative and Entrepreneurial Society Association. Within the scope of the study, for two days participants got practical IEP and activity development training, they developed typical IEPs & activities, then feedback about their studies was provided by the instructors.

The population is the teachers working in pre-school, primary, secondary and high schools in Erdemli district. The research sample is 65 teachers from different branches who has voluntarily participated in this professional development study. As data collection tool "Attitude Scale Towards Education of The Persons with Disabilities", "Individualized Education Program Competence Scale for Teachers" and a semi-structured interview form with 11 questions developed by the researchers for conferring on teachers' opinions about support training rooms were used. The data were obtained from the two mentioned scales applied as pretest-posttest and the responses of the participants to the semi-structured interview form. According to the findings;

- There has been improvement in participants knowledge about developing IEP and the characteristics of the students with special education needs.
- There has been a positive development in the attitudes of the participants about the education of the students with special education needs.
- It has been stated by the participants that the training work in which they participated contributed to their professional development.

Keywords: Assistance training rooms, individualized education program, special education.

1. GİRİŞ

Eğitilebilen bir varlık olan insanların bu özelliklerini geliştirebilmeleri için gerekli olan eğitim hakkı “kimse bu haktan yoksun bırakılamaz” ifadesiyle anayasada yer alarak yasal güvence

altına alınmıştır. Bireylerin gerek kalıtsal gerek çevresel etkenlere bağlı olarak yaşadıkları durumlar gelişimlerini etkileyebilmektedir. Bu etkiler olumlu olabileceği gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir.

Bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri göz önüne alındığında, bu yeterlilikleri akranlarına göre farklılık gösteren bireylere özel eğitim ihtiyacı olan bireyler denilmektedir (Aral & Gürsoy, 2007). Engelleri nedeniyle kendi akranlarıyla normal eğitimden yararlanamayan bireylerin toplumdan ayırıştırılmadan toplumsal ve bilimsel gelişmelerden yararlanması, becerileri doğrultusunda topluma faydalı bireyler olması, içinde buldukları toplumda onlara sunulan hizmetlere erişebilmesi nitelikli eğitime bağlıdır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2018) özel eğitim “*eğitim performansı açısından akranlarından belirgin seviyede farklılık gösteren, gelişim seviyesi ve bireysel özellikleri bakımından akranlarından farklı olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan program ve özel olarak yetiştirilmiş personellerle birey için en uygun olabilecek ortamda verilen eğitimidir*” şeklinde tanımlanmıştır.

1. Yetersizlik Türleri

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerde yetersizlikler zihinsel, işitme, görme, bedensel, dil ve konuşma yetersizlikleri, öğrenme güçlüğü, otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, özel yetenekli olan bireyler şeklinde gruplandırılmıştır.

1.2. Dünyada Özel Eğitim Uygulamaları

İnsanın tüm yönleriyle gelişmesinde önemli bir faktör olan eğitimin, insanların temel haklarından biri olduğu görüşü evrensel olarak da kabul edilmektedir. Bu doğrultuda pek çok ülke uluslararası sözleşmelere imza atmış ve özellikle dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık yapılması bu sözleşmelere yansımıştır. Özel gereksinimli bireylerin toplumdan ayırıştırılmadan topluma kazandırılması ve geleceğe hazırlanması ile ilgili ülkeler, eğitim politikalarında düzenlemeler yapmaktadır.

1.3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Yasal dayanaklarla güvence altına alınan ve işleyişi belirlenen özel eğitim uygulamalarında özel eğitim gerektiren bireylerde uygulanacak olan eğitim birey özelinde, bireyin gereksinimlerine göre planlanmalıdır. Bu amaçla Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanmaktadır.

Öğrencilerin bireysel farklılıkları, yetenekleri ve özel gereksinimleri göz önünde bulundurularak oluşturulan BEP'in, özel gereksinimli bireyler, özellikleri, eğitimleri ve BEP hazırlama konularında bilgi sahibi olan uzmanların yer aldığı bir ekip tarafından hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi oldukça önem taşımaktadır (Vuran, 2005; Çuhadar, 2006; Kargın, 2007; İdin, 2016; MEB, 2018).

BEP, eğitimciler için özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin nereye ve hangi amaçlar, yöntemler ile ulaşacağını belirten bir yol haritasıdır. Aynı zamanda öğrenciye verilecek olan hizmetlerin yazılı ve planlı bir kayıttır. BEP'te, öğrencinin mevcut performansını ortaya koyan ifade(ler), bir yıllık süre sonunda kazanması beklenen uzun dönem amaçlar, kısa dönem amaçlar, kullanılacak öğretim teknikleri, eğitim öğretimin başlangıç ve bitiş tarihleri, öğretimde kullanılacak materyaller, izleme değerlendirme yöntemleri, ek özel hizmetlerin detayları gibi bilgiler yer almalıdır (Avcıoğlu, 2011).

1.4. Destek Eğitim Odaları (DEO)

Eğitim fırsatlarından daha çok faydalanabilmek ve eğitsel gereksinimlerini karşılayabilmek için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) kapsamında sunulan eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan özel eğitim öğrencilerine yönelik geliştirilen anlayışın bir sonucu olarak daha önceki süreçte ayrıştırılarak yapılan eğitim modeli yerine normal gelişim gösteren akranları ile eğitim almasını esas alan kaynaştırma eğitimi ön plana alınmakta ve karşımıza Destek Eğitim Odaları (DEO) çıkmaktadır. DEO, kaynaştırma eğitimi kapsamında eğitim alan özel gereksinimli öğrencilere sunulan eğitim hizmetinden alınan verimi en üst düzeye taşımaya amaçlayan ve bu öğrencilere yönelik özel araç-gereçler ve materyaller ile oluşturulan ortamlardır. Okullarda DEO oluşturulması yasal düzenlemeyle zorunluluk haline de getirilmiştir. *“Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü okul ve kurumlarda “Destek Eğitim Odası” açılması zorunludur”* (MEB, 2016).

DEO’larda özel gereksinimli öğrencilere yönelik sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin temel amacı, öğrencinin dil becerilerini geliştirmek, akademik yönde destek verip, davranışsal ve sosyal sorunlarını engelleyerek genel sınıf ortamına başarıyla katılmasını sağlamaktır (Glomb & Morgan, 1991).

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde ve DEO’ların kuruluşu ve işleyişinde okul yöneticilerine, öğretmenlere ve ailelere pek çok rol ve sorumluluk düşmektedir.

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Destek Eğitim Odası Kılavuzu”na göre destek eğitim odaları olarak kullanılan odalar, bu amaçla yapılandırılan bağımsız bir birim olabileceği gibi fiziki şartlar nedeniyle bağımsız birim oluşturulamayan okullarda fen laboratuvarları, resim atölyeleri, müzik odaları vb. uygun alanlar olabilmektedir.

1.5. Destek Ol Projesi

Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim hizmetlerinden üst düzeyde faydalanmalarını sağlamak amacıyla fiziki şartları uygun olarak oluşturulan DEO’larda amacına uygun eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli koşullardan biri de destek eğitim odalarında eğitim faaliyeti gerçekleştiren öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasıdır. Alanyazında destek eğitim odalarının işleyişi ile ilgili farklı sorunlardan bahsedilmiş olmakla birlikte Destek Ol projesinde öncelikle destek eğitim odalarını kullanan öğretmenlerin mesleki gelişimlerine odaklanılmıştır. Birçok öğretmen bireyselleştirilmiş eğitim programı ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için alanlarına yönelik etkinlik geliştirme konularında mesleki gelişim çalışmaları içinde yer almak istemektedirler.

Destek Ol Projesi, bu ihtiyaçtan yola çıkarak, "Eğitimde kaybedecek hiçbir fert yoktur" ilkesini rehber alarak tasarlanmıştır. Sabancı Vakfı Hibe Programı kapsamında 2020 yılında hibe almaya hak kazanan proje, Erdemli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Erdemli Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve İnovatif ve Girişimci Toplum Derneği iş birliğiyle Yenilikçi Eğitim ve Girişim Derneği koordinatörlüğünde yürütülmüştür.

2019 yılında Erdemli’de görev yapan, destek eğitim odalarında eğitim veren gönüllü 208 öğretmenin görüşleriyle ihtiyaç analizi yapılarak bir rapor oluşturulmuştur. Rapora göre Erdemli’de destek eğitim odalarında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğu hafif düzey zihinsel öğrenme yetersizliği, özel öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu bulunan öğrencilerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamaya yönelik eğitim almadıklarını (%79), destek eğitim odalarında kullanılmak üzere etkinlik hazırlamaya yönelik bir eğitim almadıklarını

(%86) belirtmişlerdir. Öğretmenler bireyselleştirilmiş eğitim programı ve etkinlik hazırlamaya yönelik bir eğitime katılmak istediklerini (%72) de ifade etmiştir (YEGİD, 2020).

Rapordan ve Erdemli Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ndeki özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşmelerden yola çıkarak destek eğitim odalarının işleyişinde, öğretmenlerin yetkinlikleri konusu sorun olarak ele alınmıştır. Proje öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı ve etkinlik hazırlama konularında mesleki gelişimlerini sağlamaya odaklanmıştır.

Projeye başlarken planlama toplantılarında proje ortağı kurumların temsilcileri ile izlenecek yol haritası gözden geçirildi. Projenin tanıtım toplantısı Erdemli'de proje ortaklarından İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü başkanlığında, basın ve okul müdürlerinin katılımıyla, salgın koşullarına dikkat ederek gerçekleştirildi.

Proje kapsamında özel eğitim alanında uzman akademisyenler ve psikolojik danışman ve rehberlik uzmanlarının desteğiyle "Destek Eğitim Odaları Çalıştayı", bilişim uzmanlarının desteğiyle "Özel Eğitimde Teknoloji Çalıştayı", öğretmenlere yönelik mesleki gelişim; velileri, öğretmenleri ve yöneticileri bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Erdemli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci sayısının yoğun olduğu okullardan birinde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği koşullara uygun olarak bir destek eğitim odası oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, Destek Ol projesinin BEP geliştirmeye yönelik öğretmen mesleki gelişim çalışması kapsamında, öğretmenlerden alınan geri bildirimlerden elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, öğretmenlerin BEP geliştirmeye yönelik katıldıkları mesleki gelişim çalışmasının etkililiğini ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

Çalışmanın amacı doğrultusunda nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Nicel yöntem kısmında tarama modeli, nitel kısmında ise durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1995). Durum çalışması; bir olguyu kendi bağlamında inceleyen bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

2.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Mersin Erdemli İlçesi'nde her tür okul türünde görev yapan her branştan öğretmenlerdir. Çalışmanın örnekleme, mesleki gelişim çalışmasına katılan 65 öğretmendir. Çalışmaya katılan öğretmenler ile ilgili betimsel sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin betimsel istatistikleri

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	47	82,5
	Erkek	10	17,5
Mesleki kıdem	0-5 yıl	3	5,3
	6-10 yıl	11	19,3
	11-15 yıl	3	5,3
	16-20 yıl	23	40,4
	21 yıl ve üzeri	17	29,8

Branş	Okul Öncesi	10	17,5
	Sınıf Öğretmeni	36	63,2
	Sosyal Bilgiler	3	5,3
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	3,5
	Rehberlik	3	5,3
	Özel Eğitim	2	3,5
	İngilizce	1	1,8
Kaynaştırma öğrencisi olma durumu	Var	25	43,9
	Yok	32	56,1

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%82,5) kadın, %70'e yakınının mesleki kıdeminin 16 yıl ve daha üstü olduğu görülmektedir. Branş dağılımlarına bakıldığında sınıf öğretmenleri en fazla katılım gösteren grup (%63,2)'tur.

2.2. Veri Toplama Araçları

Destek Ol Projesi kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik Destek Eğitim Odalarında eğitim veren öğretmenlerin özel eğitim ve Destek Eğitim Odaları ile ilgili mesleki yeterliklerinin artırılması, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlamalarına yönelik faaliyetlerin etkililiğini ölçmek için öğretmenlere Kösterelioğlu (2013) tarafından geliştirilen "Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği", İlik ve Sarı (2018) tarafından geliştirilen "Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği" ve öğretmenlere verilen eğitimin etkililiğini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Bilgi Testi" ön ve son test olarak uygulanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin Destek Eğitim Odaları ile görüşleri için 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Öğretmenlere yönelik mesleki gelişim çalışması BEP ve etkinlik geliştirme başlıklarına yönelik iki günlük eğitim olarak planlanmıştır. Eğitimlere katılan toplam öğretmen sayısı 65'tir. Ölçekler ve bilgi testi verileri, veri toplama araçlarını doldurmayı kabul eden 57 öğretmenden, yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri görüşme yapmayı kabul eden 11 öğretmenden elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum ve Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik ölçekleri ile bilgi testinden elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda elde edilen veriler içerik analizi ile elde edilmiş, öğretmen görüşleri temalar altında toplanarak vurgu yaptıkları durumlar ele alınmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın bulguları şu şekildedir:

3.1. Bilgi Testinden Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlere verilen eğitimin etkililiğini saptamak üzere eğitimin başlangıcında ve bitiminde bir "Bilgi Testi" uygulanmıştır. Uygulanan ölçek, özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri, bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili 15 maddeden oluşmaktadır. Eğitim öncesi ve

eğitim sonrası uygulanan bilgi testi sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere bağımlı gruplar t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Eğitim öncesi ve sonrası bilgi testi t testi sonuçları

Bilgi testi	Sayı	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p
Eğitim öncesi	57	7,72	2,82		
Eğitim sonrası	57	13,07	1,71	-17,91	0,00

Eğitim öncesinde öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ve BEP hazırlama ile ilgili bilgi testi ortalamaları 7,72, eğitim sonrasında 13,07’dir. Eğitim öncesi ve sonrası ortalamalar arası fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($t=-17,91$; $p<0,00$). Bu durum öğretmenlerin BEP hazırlama ve özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ile ilgili bilgilerinde eğitim sonrası gelişme olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.2. Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

Proje kapsamında çalışmaya katılan öğretmenlere, geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış Kösterelioğlu (2013) tarafından geliştirilen, 20 maddelik, “Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” tepki kategorilerinden oluşan “Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği” ön ve son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere bağımlı gruplar t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Engelli bireylerin eğitilmesine ilişkin tutum ölçeği t testi sonuçları

Tutum ölçeği	Sayı	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p
Ön test	57	56,74	13,89		
Son test	57	82,75	8,71	-14,78	0,00

“Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği” ön test ortalamaları 56,74, son test ortalamaları ise 82,75’tir. Ön test ve son test ortalamaları arası fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($t=-14,78$; $p<0,00$). Bu durum öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine dair tutumlarının olumlu yönde geliştiğini göstermektedir.

3.3. Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

İlik ve Sarı (2018) tarafından geliştirilen “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” ön test - son test olarak uygulanmıştır. “Oldukça Yeterli, Yeterli, Kısmen Yeterli, Yetersiz, Oldukça Yetersiz” şeklinde kategorilerden oluşan ölçek “BEP Hazırlık Öncesi”, “BEP Hazırlama Aşaması”, “BEP’e Aile Katılımı” ve “BEP’in Uygulanması ve Değerlendirilmesi” alt faktörlerinden oluşmaktadır. Ön test ve son test olarak uygulanan ölçekte hem alt faktörler arasında hem de ölçek puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bağımlı gruplar t testi ile bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenler için bireyselleştirilmiş eğitim programı yeterlik ölçeği t testi sonuçları

Tutum ölçeği	Sayı	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p
--------------	------	----------	----------------	----------	---

BEP hazırlık öncesi-Ön test	57	22,58	4,96	15,55	0,00
BEP hazırlık öncesi-Son test	57	33,91	4,17		
BEP hazırlama aşaması-Ön test	57	26,16	5,53	-15,48	0,00
BEP hazırlama aşaması-Son test	57	38,98	2,57		
BEP'e aile katılımı-Ön test	57	11,74	3,32	-9,73	0,00
BEP'e aile katılımı-Son test	57	18,72	3,95		
BEP'in uygulanması ve değerlendirilmesi-Ön test	57	35,09	8,95		
BEP'in uygulanması ve değerlendirilmesi-Son test	57	67,51	5,18	-19,42	0,00
Yeterlik ölçeği-Ön test	57	95,56	13,29	-30,29	0,00
Yeterlik ölçeği-Son test	57	159,12	10,32		

“Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” faktörlerinden “BEP Hazırlık Öncesi” alt faktörünün ön test puan ortalaması 22,58, son test ortalaması 33,91; “BEP Hazırlama Aşaması” alt faktörünün ön test puan ortalaması 26,16, son test ortalaması 38,98; “BEP’e Aile Katılımı” alt faktörünün ön test puanları ortalaması 11,74, son test puan ortalaması 18,72; “BEP’in Uygulanması ve Değerlendirilmesi” alt faktörünün ön test puan ortalaması 35,09, son test ortalaması 67,51’dir. Ölçeğin genelinde ön test puan ortalaması 95,56 ve son test puan ortalaması ise 159,12’dir. Ölçeğin genelinde ve alt ölçeklerde ön test ve son test ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan t testi sonucunda, hem alt ölçeklerde hem de ölçeğin genelinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir. “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” 38 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 38, en yüksek puan 170’tir. Son test puanları değerlendirildiğinde eğitim sonrası öğretmenlerin yeterlik puanlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum, öğretmenlerin, BEP Hazırlık Öncesi, BEP Hazırlama Aşaması, BEP’e Aile Katılımı ve BEP’in Uygulanması ve Değerlendirilmesi boyutlarında, eğitim sonrası genel olarak yeterliklerinin arttığını göstermektedir.

3.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmenlerden 10’uyla destek eğitim odaları ile ilgili 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonunda öğretmenlerin görüşleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

Öğretmenlerin çoğu okullarında destek eğitim odası olmadığını, eğitimleri öğretmenler odasında, okul kütüphanesinde gerçekleştirdiklerini söylemişlerdir. Destek eğitim odalarında yürütülen hizmetleri, öğrencinin seviyesini belirleyip eksikleri tamamlamaya yönelik planlama şeklinde müdür yardımcısı ve varsa rehber öğretmenle beraber gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencileri arasından destek eğitim odasına alınan öğrencilerin diğer öğrenciler tarafından dışlanmadığı, onlara ılımlı yaklaştıkları, sosyal yönden sorun yaşanmadığı ifadelerini kullanmışlardır. Destek eğitim odasında eğitim alan öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde gözlem yapmalarının yanında yazılı sınavlarda bu öğrenciler için hazırlanan soruları kullandıklarını söylemişlerdir.

Destek eğitim odalarının fiziki koşulları ve donanımları hakkındaki görüşleri sorulduğunda birçok öğretmen okullarında destek eğitim odasının olmadığını, bu sebeple okuldaki farklı

mekanları kullandıklarını, bunun da öğrenci motivasyonunu ve eğitimin verimliliğini olumsuz etkilediğini söylemişlerdir. Destek eğitim odalarında verilen eğitimin daha nitelikli olması için gerekli malzemelerle donatılmış bir destek eğitim odası olmasının ayrıca öğretmenin bu konuda donanımlı olmasının gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Okul yönetiminin destek eğitim odasında yürütülen çalışmalara verdiği desteğe ilişkin düşünceleri sorulduğunda, destek verenler olduğunu söyleyenler olsa da birçok öğretmen okul yönetiminin ilgisiz olduğundan, öğrencinin akademik başarısı üzerinden değerlendirme yaptıklarından rahatsız olduklarını, ama materyal desteği sağlanmasının, süreç boyunca kendileriyle görüşüp fikir alışverişinde bulunup destek olmalarının iyi olacağını belirtmişlerdir.

Destek eğitim alan öğrencilerin velilerinin desteğinin bu sürece katkısı konusunda tüm öğretmenler ailenin rolünün büyük olduğu kanısında olduklarını fakat ailelerin desteğinin yeterli düzeyde olmadığını, ailenin yapılan işe inanmadığını bunun da öğrenciye olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenler destek eğitim odasında çalışmanın kendilerine daha sabırlı, şefkatli ve özverili çalışmaları gerektiği, tanısı aynı olan, aynı sınıf seviyesindeki öğrenciler bile olsa her öğrenci için ayrı bir ders planı hazırlamanın gerekliliği, sınıfta kullandıklarından farklı birçok öğretim yöntem tekniğinin farkındalığı oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Proje kapsamında Sabancı Vakfı tarafından yapılan örnek destek eğitim odası ile ilgili görüşleri sorulduğunda böyle odaların dezavantajlı okullar başta olmak üzere tüm okullarda olması gerektiği, kendi okullarında düzenlenmiş bir köşeye bile razıyken öyle bir odada ders işlemenin hem öğrencide hem öğretmende motivasyon artırıcı etkisi olacağı, öğrencilerin akranları ile arasında olan farkın çok daha kısa sürede kapanabileceğini söylemişlerdir.

Destek Ol projesi kapsamında gerçekleştirilen “BEP ve Etkinlik Geliştirme Çalıştayı”nın öğretmenlerin mesleki gelişimine ve özel eğitim alanındaki yeterliğine katkıları ise “şimdiye kadar yaptıkları hatalarını görmelerini sağladığı, ders planı hazırlamanın ve etkinlik tasarlanmanın korktukları kadar zor olmadığını ayrıca teknolojiyi dahil ederek etkinlik tasarlayabileceklerinin farkına varmalarını sağladığı, çalıştay süresince öğretmenler arasındaki tecrübe paylaşımlarının faydalı olduğu” şeklinde ifade edilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

BEP ve Etkinlik Hazırlama Çalıştayına katılan 57 öğretmene etkinlik öncesinde ve sonrasında yapılan “Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Öğretmenler İçin BEP Yeterlik Ölçeği” ön test ve son test puanları arasındaki fark incelendiğinde ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Destek Ol Projesi ile öğretmenlerin özel eğitim ile ilgili farkındalıklarının arttığı, destek eğitim odalarında faaliyet gerçekleştirme konusunda yeterliliklerinin geliştiği, teknoloji destekli bireye özel etkinlikler planladıkları, eğitim için uygun ortamı oluşturma becerilerinin arttığı düşünülmektedir. Öğrenci açısından bir değerlendirme yapıldığında ise özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye uygun ortam ve materyallerin tasarlanması, bu öğrencilerin daha nitelikli bir eğitim almalarını sağlayacak ve erken okul terkinin önüne geçilecek, akranlarıyla birlikte ayrıştırılmadan, uyum içerisinde eğitim öğretim ortamında eğitimine devam edecektir.

Öğretmenlerin destek eğitimi ve destek eğitim odası ile ilgili görüşleri incelendiğinde öğretmenler, okullarda destek eğitimi için gerekli fiziksel alt yapı ve donanımın olmadığı, ilçede örnek olarak oluşturulan destek eğitim odasının özellikle dezavantajlı okullarda olması, yöneticilerin normal derslik planladıkları gibi destek eğitimi için de alanlar oluşturması

gerektiği, proje sürecinde aldıkları eğitimle kaynaştırma öğrencilerine yönelik daha bilinçli bir şekilde yaklaştıkları ve mesleki anlamda kendilerini geliştirdiklerini düşündüklerini ve velilerin sürece katılımının çok önemli olduğunu belirtmektedir. Öğretmenler genel olarak destek eğitim odalarını faydalı bulduklarını ifade etmiştir.

Destek eğitim odasında gerçekleşen eğitimin niteliği ve türü, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye yönelik yapılan eğitiminin başarısını belirler (Yazıcıoğlu, 2020). Destek eğitim odalarında yapılacak eğitimin nasıl olacağı ile ilgili açıklamalar Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2018) yer almaktadır. Uygulamada ise okullarda BEP ile ilgili süreçlerin daha çok rehber öğretmenler üzerinden yürütüldüğü, öğretmenlerin bu konuda okul yönetiminden yeterince destek alamadığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin özel eğitim ve destek eğitim konularında mesleki olarak gelişimlerinin desteklenmesi sürecin sağlıklı ve amacına uygun yürütülmesi açısından önemlidir. Öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı, etkinlik geliştirme noktasında mesleki gelişimi, okullarda yapılan örnek çalışmaların paylaşımı da sürece katkı sunacak çalışmalardır.

5. KAYNAKLAR

- Aral, N., Gürsoy, F. (2007). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12 (01), 39-56.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1.-5. sınıflarında kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Glomb, N., K., & Morgan, D., P. (1991). Resource room teachers' use of strategies that promote the success of handicapped students in regular classrooms. *The Journal of Special Education*, 25(2), 221-235.
- İdin, Ş. (2016). Individualized Education Programs in Teacher Practices, *SDU International Journal of Education Studies*, 3(1), 1-7.
- İlik, Ş. Ş., Sarı, H. (2018). Öğretmenler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği (ÖBEPYÖ): Ölçek Geliştirme Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 2, 1467-1483.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi. Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Sim Matbaası.
- Kargın, T. (2007). Baş Makale: Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8 (1),1-13.
- Kösterelioğlu, İ. (2013). Engelli Bireylerin Eğitilmelerine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 211-226.
- MEB (2000). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
- MEB Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2016). *Destek Eğitim Odası Kılavuzu*. Erişim Adresi:

- https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_08/03045051_destek_egitim_odasi_kilavuz.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2021
- MEB (2018). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> Erişim Tarihi: 05/12/2021.
- Vuran, S. (2005). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi* (1-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Yazıcıoğlu, T. (2020). Destek Eğitim Odalarında Görev Yapan Öğretmenlerin Destek Eğitim Odalarının İşleyişine İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 21(2), 299-327.
- YEGİD. (2020). Destek Eğitim Odaları Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşleri. https://www.yegid.org.tr/files/ugd/901712_9842a77a49394105a028f09c3210bc58.pdf Erişim Tarihi: 15 Ekim 2022.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.